

ԲՃԱՆԱԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Պատկերի խոյն 2 ռ
արեկան 2 ռ
կտրուկ 6 ռ
Արտատված 8 ռ
Կտրուկ 1 ռ

Վարձարկի համար 3 ռ
Վճարում 1.50 ռ

Վարձարկի համար 40 ռ
Խոյն 20 սանտիմ և կտրուկ
20 ս. 1 գրպան կրկնաչ

Վարձարկի համար ձեռքի 10 սանտիմ

ՇԱՐՄԱՆ

R. P. Kalémecarian, Mechitharistengasse W. 4. Vienne

Նամակ և գրամ գրելի
և արտոնքանու հաս-
նելի

Redaction "Ch..."
Varna (նիկի)

Վարձարկի համար
10 Վճարում (1 ռ 10 կ)

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԿՐԶՆԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԶՈՐԵՔՆԱԲՈՒԹՅԱՆ ԵՒ ՇԱՐՄԱՆ ՕՐԵՐԸ

ՇԱՐՄԱՆ ՕՐԵՐԸ ԲԱԶՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐՈՒՆԳՐԸ ԲԱԶՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԻ ԵՒ ԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎՃԱՐԸ

ԿՐԿԻՆ ՀԻԱՍԹԱՓՈՒՍ

Պատրիարքը հրամարտեց Ես
է տեսել և Երոստան թերթերը
ոչ մի տեղեկություն չեն տալիս
արդեօք Սուլթանը բարեհաճեց
որոշել պատրիարքի առաջարկ
ները զործարկելու տալ:

Առում են թե Սուլթանը բե-
րանացի խոստումներ է տեսել, իսկ
Օրմանեանը այդ խոստումները
գրաւոր է պահանջել, բայց դր-
բար խոստումները ստացվել են
թե ոչ, այդ էլ յայտնի չէ:

Սուլթանը Պատրիարքից և ազ-
գային ժողովներից պահանջել էր
որ ամբողջ ազգի կողմից իրեն
հաստատութեան և ազիրանքի
ուղի ձև արել:

Օրմանեան և ազ. ժողովները
նախքան իրենց պահանջներին բ-
արարութիւն ստանալը, շտապե-
ցին այդ աստրացնող և անտեղի
ուղիքը խմբագրել ու գահակա-
լութեան առթիւ Սուլթանին մա-
տուցանել. բայց Սուլթանը ի՞նչ
արաւ. այդ մասին ոչինչ գի-
տենք:

Սուլթանը, Սուլթանի անսահ-
ման անդձուլութեան մէջ դեռ չը
համոզված հայերը մեծ լսյա ունե-
ին Սուլթանի վերջին խոստում-
ների վրա և մենք հարկւորին
հարկը համոզված ենք որ կար-
միր համարը այս անգամ էլ հի-
ասթիանցիները կը առն իրեն վը-
տահալ հայերին, պատրիարքին
և ազգային ժողովներին:

Յուսով ենք և հաստատացած, ս-
րովհետև շուր հինգ օր է անց-
նում գահակալութեան օրից և
սպասողական դրութեան մէջ
ապագայի արասահմանի հա-
յութիւնը ոչ մի ուրախութիւն չըն-
դունեց Պօլսից:

Ապագայից պայտար և կեն-
սատու ջուր սպասելը անմտու-
թիւն է. Սուլթանը Համարից հայ
ժողովրդի համար յօժարակամ բա-
րեք սպասելը յիմարութեան ծայ-
րայեղութիւնն է:

Պատրիարքները, ազգային ժո-
ղովները Սուլթանը համարից ոչ

ինչ, ոչինչ չեն կայոյ կորցիլ
հայ ժողովրդի համար: Սուլթան
Համարի հարկից կարող են դալ
միայն հայ յեղափոխական կազ-
մակերպութիւնները իրենց յա-
րատել. խորխոր և Բուրքիան կար-
ծանելու չափ զօրեղ յեղափոխա-
կան ցնցումներով Սուլթանին հեռ
ուղեր ձեն բով խոսելը անօգուտ է
եղել, և պէտք է լինի յարիտ-
եան յաւիտենից:

Վ. Բ. Գ. Պ

ՍԵԼՔԻՆԵՐԻ ԵՊՊ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ԻՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ԴԵՐԻՆ ՍԷՋ ԵՒ ՀԱՅ ԲԱՆՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Նախորդ թիվից թիւնովս Շար-
մուսի թիւ 440-ը խոստացած էի մո-
տաւոր անցելով մէջ Մեղիքեղեկ եպ.
Մուրատեանի կատարած մատու-
թիւններէն ամենակարեւորներէն մին
ուր սպաննալ յայտնի մասնիչ Մագ-
սուտ Ասլանեանը իր մեռած վերջին
օրերը իր շուրջը գտնուողներուն ա-
կնյայտի խոստովանած էր: Ահս թէ
ինչպէս:

Տեղեկաց Ազգ. հիւանդանոցի անօ-
րէնը Գաւաւտ էֆ. Մարտուտեան
յանդուցութիւնը կ. Եննիս օր մը՝ զգ-
տապանորդարանի մէջ Մուրատեան և
պիսկոպոսի երեսն ի վեր բտելու թէ
ինքը թոյլ և անկարող ժարդուն մէկն
է և ասոր նման կարգ մը վիճաբանու-
թիւններ:

Սեղիքեղեկ Մուրատեան ըստ իր
բարի օր սովորութեան իր հակառա-
կորդներուն հետ հրապարակաւ մա-
քառելու սովորութիւն չունի, դուք
ըսէք ազնուութիւնը: Այդ օրերը
Մագսուտը նոր զրկուած էր Իզմիր,
Մեղիքեղեկի խորհրդով Մագսուտ
Աղանեան իր ստորագրութիւնով
Պոլսոյ օտարկանութեան նախարարին
հետեւեալ իմաստով օրոյրովին զր
պարտութեան» նամակ մը կը գրէ թէ
Իզմիրի մէջ կատարուած և կատարուե-
լիք ըլլոր յեղափոխական ձեռնարկնե-
րուն հեղինակը Գաւաւտ էֆ. Մագ-
սուտեանէ և մի օրիչ հայ, Տ. Գա-
պարեան անունով: Վերջինիս ոյ
Մեղիքեղեկի թշնամութիւնը իր վրայ
հրապարակաւ պատճառը Պոլսահայ
յրագիրներու մէջ Ազգ. գործերուն
վիճակը իր ըլլոր մտկոլութեամբը նը-
կարագրելուն մէջ կը կայանայ: Պօլ-

սէն մասնիչ Մագսուտի նամակին պա-
րտականութիւնը տեղոյս կատարա-
րական շրջանակին կը տեղեկագրուի
այս առթիւ իրօրութիւնը ստուգել և
ըստ այնմ պարտու պատշաճը անօ-
րէնը ամբաստանելուն նկատ-
մամբ: Բարեբախտաբար Գաւաւտ էֆ.
ձանթ ժարդ մը և միւլենոյն ժամա-
նակ Իզմիրի ամբողջ կուսակալութեան
պաշտօնական երկրաչափը ըլլալուն,
իր վրայ եղած բոլոր ամբաստանու-
թիւններն իրերեւ կելնեն և խնդիրը
իր տեղին վրայ կը մարի ասոց հաս-
կնալու թէ ով էր կամ ովքեր էին
այս գաւաղիքները միւլեն Մագսու-
տին մեռած օրերը որ մատուցիւնը
իր ըլլոր իրօրութիւններով կը խո-
տովանի թէ իրեն թելագրուը Մեղ-
իքեղեկի եպ. Մուրատեանը եղած է,
և ես անոր զոհն եմ որ ի գուր տեղը
կը մտնիմ: Լալով իր շուրջը գտնուող-
ներուն կազաչէ թէ իր գերեզմանին
վրայ սեւ խաչ մը գնեն և ներքեւը
արձանագրեն Մեղիքեղեկ Մուրատ-
եանին զոհը:

Այս խնդրոյն վրայ աւելի երկար
չը պիտի ձանրանամ, որովհետեւ մեր
ընկերներու կողմէն աւելի մանրա-
մասնօրէն նկարագրուած է, Մագ-
սուտի և Գաւաղիքի մասնութեան
պարագաները թելագրուիլը և ինչ
տեսակ տէնօրի կեցութեան:

Միայն ապ կը շեշտեմ թէ այս եր-
կու սէնօրներու տպաւորութիւնը,
հիացումն և միւլենոյն ժամանակ տն
և արտաքին ազդեց տեղոյս այլազան
բոլոր հասարակութեանց մէջ, նա
մասնաւանդ յոյներուն, ետաւէր
զոհուծ և ասոր յոյներուն որոնք հայ
տարրը յեղափոխական և ազգայնա-
կան տեսակէտով ոչնչի տեղ դրած
էին:

Իսկ թուրքերը պահ մը ամբողջ
հանդողի մէջ բնական եւ այնօրէն
սկսեալ պահակներուն եւ գործերուն
թիւր սկսեցին կրկնապատկել. հայնե-
րուն թաղերը, պանդակները պան-
զուլտներուն բնակարանները սկսե-
ցին խուզարկել, պանդուխտ հայերը
արձանագրել, շատ մը անմեղ հայեր
ձերբակալել որոնք ցայդ ձերբակալ-
ուած կը մնան եւ ո՛վ գիտէ տակա-
լին այդ խեղճ անտէր հայերը միւլեն
երբ պիտի գոհ երթան թրքական
անլուր բարբարոսութեանց: Բանտ
եղողները բոլորն ալ պահուլտ
խեղճ և անտիրակուն հայերն են, ո
թուրք անտանելի տանջանքներու կը
ենթարկեն եւ սրտնցմէ կազ մը մա-
նուկ ազաններու բանաբարման ար-
ձագանքն է որ մեր ախլէին կը
հասնի...:

Այս օրերս կատարութեան կողմէ

ազգ. ստալնորդարան լուր կը արուի
թէ 45 հաս բարտարկեալ հայեր ա-
զատ պիտի արձակուին եթէ երաշ-
խաւոր ըլլաք. եւ Մեղիքեղեկ ե-
պիսկոպոս Մուրատեան դարձեալ կը
մերժէ: Արդէն այս եղաւ 4 ամիս Ա-
յուճա ջոլ հայու մը տուն Մեղիքի
Մեղիքեան» հիւրընկալուած իրերեւ
թէ հրանդ է եղեր. երբէք առաջ-
նորդարան եկած չունի, եւ այս եր-
կու սպաննութիւններուն վրայ հի-
ւանդութիւնը շատցած է. շատեր կը
հաւատան թէ երկու ոտքերէն կաթա-
ուածահար եղած է եւ ուրիշներու օգ-
նութեամբ կը քալէ: Բայց մենք այս
լուրը վերապահութեամբ կը հաղոր-
դենք որովհետեւ պոչտօնագէս հաս-
տատուած չէ:

Եւ Իզմիրցի հայը այս ամենուն
հանդէպ դարձեալ իրօրէն լուր թիւն
կը պահէ եւ Մեղիքեղեկի նման թոյլ
վատի մը ձեռք խաղալիք եղած է:
Չը կայ անհատ մը հարուստ թէ էս-
նաքը բացի Պայիօղեանէն, Սրապի-
եանէն և Մերկերեանէն» բոլորն ալ
զժգոհ են եւ այս ամենուն մէջ չը
գտնուեցաւ. մէկը որ ԲԱՆՏԱՐԱԿԱՆ
ՉԻՆԸ գնելով ուսկից որ եկար ելի
հոն գնա ըսէր:

Ամենէն զարգացեալ ամենէն յա-
նաջգիմական կրթականներէն մին
կը համարուէր պահ մը այս թոյլ ու
միղկ վատը, որոնք այս Մերուժա-
նին Երեքին կեանքին թափանցած
չլին ու միայն կեղծ և շարտուած
արտաքինով կը խաբուէին:

Միւր կարօ

Յ. Գ. Անցեալ անգամ ոխալած էի
հաղորդելով որ ձերբակալուած ամերի-
կասպատակ հայ սպասարձակուած է:
Նոյն

ԴԵՍԻՑ ԴԵՆԻՑ

Այս անգամ վենետիկի միմաստուեր
ջորիւրուն մէջն զուրս կը հանէ մեծ
պատակաւոր իր սեւ, գլխախու-
գլուխը: Իր ժամիքները կելեան
մթացած, կտորտած, բայց միշտ
սպաննագին օրէն գուրս ցցուած խաւ-
նելու ինչ որ կայ գեղեցիկ և փրկա-
բար: Գանդուլի շարաշուք գործին-
որ պահ մը դադար տուած էր-չարու-
նակութիւնն է որ ձեռք կուռուի
նորէն:

Տարուան մը հանդիսով էտք, Ար-
փիար Արփիարեան սկուաները թա-
փած ձեր արձամարհուած վագրի գա-
լարու միւրով և խ ոլ մոնչի ններով

կրկէս կիկնոյ՝ վրէժ ունայով :
Կմխիւսուած, գանակոծուած կաս-
կածելի արժանապատուութեան մը
վրէժը լուծելու աւելի ցաւագոր . ա-
ւելի խղճողի և աւելի շարժող երե-
ւոյթ մը չէր պարզուած մինչև ցարդ
հայտնեան առջև :

Հայ Հանդիսը-տխտը արգահա-
տելի հանդէս չը մտած , չը յագե-
ցած կիրքերու , անխոստովանելի ա-
նարգութիւններու-նոր մարագոյր մը
կուցայ բանայ արտասանմանի հայ
մամուլին եզակեան թեմին վրայ : Այդ
վարագոյրին ետեւը երկու խամաճիկ
ներ կը շարժին հիւս , երկու վաւե-
րոշներ , զիրար բռնելով . իրարու հե-
ծած , պինձվի տառանդութեամբ . ա-
լեկոծակալի թող , վատ ջլածգու մե-
րով :

Յանձնըները կերերան հոն շարտե-
նակ , աչքի կզակի , դիմողներու
զաւեշտական ծամածու մեկերով , չը
անհնելով ծողրի ու արգահատանքի
ապաւարտութիւնը զոր կը թողուն հան-
գիստեաներուն վրայ : Համակուած ,
յալկտակուած են իրենց գործով . ի-
րենց դէմ պարզուող հեղուս նայ
ուածքներէն , ծաղրանքի ծիծաղներէն
ու ցնայուող շարժումներէն երբէք չեն
ազդուելու : Կիրքի պատակասուծի ,
նախանձի , անուշ քինակնողութեան
թեքումն քանաճու թեանցը անձնա-
տուր , կը յաւաքեն , կը պարեն , կը
զարթունան , կը պտան , կ'ոտանն ...

Հայտնեան բնագոտուը վիշտի ,
ապաւարտութի կածերուն մէջ ի՞նչ են
այս կ'էջերը : քստ կի պողպակնե-
րը : Մինչ ամէն կողմէ՝ կուտող բա-
նակներու քով քովի , արմուկ ար-
մուկի , եզրայրորէն , միանուագ խո-
յանքով Մաքսուածի դերուկ , տու-
ծաները աւելիքներէն վեր խուժելը

կողպակուելի , կը քարոզուի կ'ըզ-
ձացուի . ահա յանկարծ խուպոտ ,
ազեղ , վհատեցնող կանչու ըստուր ներ
լսելի կ'ըլլան :

Ուրեմն ստանձնուած դիւային
գործը չէ ամբողջացած զեռ : Ուրեմն
պատակատ մի , խուժարարութեան ա-
ղէտը զեռ պիտի շարտեանկէ ճնշել
ցատով արցունքով ուսած հայ կուրծ-
քերուն վրայ :

Ի՞նչ է այդ Հայ Հանդիսը . ինչո՞վ
կարգարացնէ իր գոյւթեան իրա-
ուները : Հայտնեան անհասնում
պէտքերէն ո՞րը լրացնելու կոչուածը
ուրի . աւելի աննշան , խեղճուկ պո-
րանակութեամբ , աւելի յայտնի նպա-
տակներու , չարանեղ դիտումներու
համար խմբագրուած թերթ մը չէր
ուներցած արտասանմանը զեռ : Ի՞նչ
գրական պատրոզ ու զարդարուն յար-
դարանքի մը սակ սջուլուած ըլլային
ծուռ , ննդատար դիտումները , շքեղ
դարձներու տակ սողացող պիտակա-
կեղ խեղու պէս : Չէ՞ , ամէն բան
հոն մերկապարանոց , խնդ , ապուշ
ըլլալու անձարակութեամբ գրոջուած
է :

Մեծ պառակտիչին սպառնալիքները
կարգարցիք հոն : Բայց հաւատացէ՞ք
որ Գերմանիոյ վերջնական իր անեղ
քրտերներով ու իր գրական պատկեր-
ուններով այդքան մեծ զրգոտ , այդ-
քան մեծ պոռոտանք , անարեկուծի
այդքան խորհրդաւոր շեշտ չի դնել
իր այտանքից : Ընտրուել և պա-
րաներուն մէջ : Եթէ չը ճանչնաս
զխմարին , եթէ յետին զաղափար մը
կարգած չըլլաս՝ անոր ետին տարած-
ուող անասանքն ամայութեան և պա-
րագոթեան վրայ , սյղ սպառնալիք-
ներէն խաբուելը բան մը չէ : այն-
քան ուսուցիկ , այնքան սարսափեցու-

ցիչ , այնքան որոտաողոջ են անոնք :
Բայց ինչ որ ամենէն աւելի հիւանդի
է ու եզակեան , պայտանսամբուր զրայ
խօսուելի է . եթէ սաչուի ժամանակ-
ուան մէջ պահանջուած պայմաններով
գոհացու մը արուի . այո , չը տրուի ,
ալ ըլլալիքը սէ՞րը միայն գլտէ :

Իրաւ որ խեղուք է սա Արքիար
բուած մարդը : Վեհեակի խոչոր ,
վեհաշուք , ստուերաւոր պալատները ,
վճիտ իազաղ զրանքները , և կոն-
գրուները ազէկ աղղեցու թիւն չեն ը-
րեր իր մաքրի վրայ :

Վեր-նեանքը-առջի անոր-նեան-
քը-բան մըն էր այս հանդէսին քով ,
իրաւ , անիկա յիղափոխութեան մեծ
արտաներէն . նախատինքներէն մէկը
պիտի մնայ-արատ ու նախատինք զոր
մէկ աարիէ ի վեր ազնիւ , կորովի
ջանքեր կըլլան սրբելու ջնջելու-
տակայն գոնէ գրական արժանիքի ա-
սաւելութիւնը պիտի ունենայ միշտ :
Այս Հայ Հանդիսը ան այ չունի , ո-
չնչութիւն մըն է , զէնս ՚ը :

Մինակ , եթէ մեր ու լուս Արքիա-
րը՝ իր սպասնալիքին աւի զգացնել ,
հասկցնել տալ ուզած անիղ պատուա-
տութիւնները իրօք կան . ոտուա-
միները , թնդանոթ , բանակ և այլն
իրօք կազմ ու պատասխան կը սպասեն
իր մէկ նշանին՝ պայտանսու համար
ընդդէմ Դաշնակցութեան . կուզէի
յորդորել զինքը որ իր այդ բոլոր ա-
նեղ բաներով փոխանակ եզրայրներ ,
արեւակիցներ ու մարտնչու . տաճկին
դէմ երթար : Համո՞՞ն :

Օրմանեան լիքնտին , իր շատ բա-
րի սովորութեան համեմատ , Բելա-
յի ապարանքէն կառք մը նստելով

կամս ցուկ մը գնաց նորէն բազմե-
ցաւ : Գուճգարուի ախուին վրայ ,
գողի պէս :

Եւ իրօք գող մըն է սա ինչուտը .
վեց սարիէ ի վեր գիւղէ՞ք յանի
երթող անգամին է որ ձեռքէն կառ-
նեն այդ աթոռը , և ինք նորէն
հաստ բազուկներովը եւ մեծ փոքր
կերթայ անոյ կը պլլուի խեղդի պես
Ազգին ձեռքէն՝ պատրիարքութեան
գահը գողցած է :

Մայր եկեղեցիին մէջ ազօթքեր
ոռնացեր են Երազի արիւնշաղախ
զազանին համար , Ժողովուրդը , ա-
հարեկ , ձայնակցեր է : Մնաց որ ,
այն ժողովուրդը որ սարիներով
կը հանդուրժէ հայ պարտաբեւ-
թեան անպատիւ կապտու մե կո-
ղպտութի . զարմանալի չէ անչառ
իր ձայնակցուած կամ անբարոյ հան-
դիսասեսութիւնը սակ էն մեծ սրբ-
բաղդոմիին որուն երթարկուած ըլ-
լայ հայկական տաճարը՝ Մոլորան
Համոթի անուան ուղղուած գոլաստնք
նկրուն արձագանգներով :

Ազգի մը պետք՝ այնքան շատ խնդ
գացած չունէր իր հովանաւորած ազ-
գին քիւրի որքան Օրմանեան պատ-
րիարք , Բայց ի՞նչ լաւ հասկցի է
ազգին հոգեբանութիւնը : Հանքա-
գործի մը կը նշանի որ հողին մը-
թութեանը մէջ ոտկիին խաւերը
արդասաբեր երակները գտնուելու հոգ
ազգուկի պէս անոնց կը փակի՝ մին-
չեւ երկրին ընդերքները : Կը ձեռք , կը
քամէ , կը հատցունէ դանոնք : Օր-
մանեան ազգին կուշտին փակած ,
կը փորէ , կը փորվաղէ : Կը պրպը-
տէ , քաշկոտուելով , ճանկատուելով ,
աքացիներն արհամարեւելով կը խոժ-
նէ , կը պատքէ , կը կլլէ Օ՝ անա-
գորոյն որկոր :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԵՐԱԾԻՆ

ՄԱՍ Բ. 20
ԳԼՈՒԽ Ա.

Կէս տարին անցնում էր Մաղիկեա-
նի հետանալու օրկց : Հեղինէն մի-
այն վի նամակ էր բնորոշել իր սի-
րածարկի , որով նա յայտնում էր թէ
ինքը ան այժմ երողայում է գանր-
վում . եւ շուտով այնտեղից պէտք է
մեկնել Տաճկաստան : Ու այնուհետեւ
լուսնի շնորհիւ համար անտա-
նելի եւ անընթացաբար լուսնի ...

Չմտի իր ամբողջ գործի վրայ մէջ
էր . ձիւնը լցվել էր փոքրիկ եւ ան-
շուք քաղաքում . փողոցներում կա-
տարեւոյ ձիւնը զգուշ կիւն քայ ձրա-
ցել , մարդիկ հաղթե կին կարողանում
փողոցներով անցուղաբանել . տանից
գուրս էր գալիս միայն անհրաժեշտ
գործ ունեցողը : Առաւօտեան ժամի
10ր հազու լինէր , բայց օդը այն-
քան խուսար էր որ կարծես կրեկոյ
լինէր . եթէ լա լինները վառված
մնային ոչ որ չէր գարմանայ և աղ-
քատ քաղաքայնութիւնը չէր մե-
ղաղորդ անխնայողութեան մէջ :

Հեղինէն իր պարզ ազդուարար
վճիպակներուց յետոյ գուրս եկաւ իր
սենեակից , և ստանց մօր հարդին
պատասխանելու թէ ուր է գնում ,
ինքնիկ փողոց նետեց :

Օ՞՞Ք , այստեղ էլ օդ չը կայ մըր-
մնջաց նա . երկինքն էլ ծանրացել է .
փողոց գուրս եկայ , որ մի քիչ ազատ

չունէ քայնեմ . բնգհակառակը տյստիղ
աւելի դժուարութեամբ եմ շնչում :
Այո , միշտ դժուարութեամբ պէտք է
շնչեմ , քանի որ նեռու եմ Մաղիկ-
եանից : Թոյլ եմ , ես , թոյլ ազգիկ .
թոյլ մարդ . . . Մօրս , ծնողքիս համար
զոհողութիւն արի՛ . բայց միթէ կա-
րելի՞ է քանաճոյքի համար զոհվել
կենսատու տարրերից , ի՞նչ կարող
էր պատանել իմ ծնողներին . եթէ
Մաղիկեանի հետ , նոյն օրը հեռա-
նայի այս անկից . ոչինչ , Մի քիչ
քամբաստիքի նիւթ պէտք է գառնու-
յի , որը կարճ ժամանակից պիտի անց
նկր գնար : Զարմանալի բան , եկեղե-
ցին պատու իրում է ամուսնական կա-
պելով կապել միայն սիրող զուգե-
րին . իսկ հասարակութիւնը , այդ
եկեղեցասէր , աւետարանապաշտ , քր-
իստոնեայ հասարակութիւնը , իր
քմահաճոյքի համար ոտքի տակ է

տալիս նոյն այդ սրբազան պատէրը ,
իրարից զատում է սիրող զուգերին .
ինչ որ տնակի անհիմն պատճառնե-
րով եւ հաշիւներով :
Ի՞նչ սուկալի հախատութիւններ .
մօտ երկու հազար տարի թագաւորող
կրօնի ամենահիմնական օրէնքը ան-
պատիւ կերպով ստնակոխ է լինում
ժողովրդի , հասարակութեան և ձը-
նողներին կողմից : Նրանց կողմից ու-
րոնք այդ կրօնը անխախտ պահելու
համար անեղեակայիլ զոհեր են սը-
ւել և զոհողութիւններ արել :

Բայց ի՞նչ եմ փիլիսոփայութիւն
ներ անում , գնամ Պետրոսի մօտ ,
կարելի Մաղիկեանից նամակ ունե-
նայ . գոնէ մի տեղեկութիւն կառ-
նեմ . անյայտութիւնը աւելի ճնշող
է , քան անախորժ լուրը :

Մի մասին մի խօսի ազգիկա .
մենք քու դիմաց շատ մեղաւոր ենք .
բայց ինչ անես . ամբողջ աշխարհն
այդպէս է . ես էլ այդպէս եմ ամուս-
նացել , իմ մայրս էլ , մեծ մայրս էլ .
— Է՛հ , եթէ աշխարհը այդպէս է ,
ուրեմն քաշեցէք . փրկանակ ձեր աղ-

Մինչ Հեղինէն մտածուող քայնե-
րով գնում էր Մաղիկեանի մասին լուր
տանելու . նրա ձեռքունի մայրը . Հեղի-
նի լուսնի միջոցով վրայ մեծ աղ-
ջկայ հետ էր խօսում .
— Հեղինէն փոխվել է լուրբովին ,
ոչ ուսում է , ոչ խմում , ոչ մարդի
հետ խօսում : Դաշնակի վրայ անգամ
չի անում , ոչ էլ երգում է : Այն ո-
տը կտրված Մաղիկեանի հեռանա
լուց յետոյ կենդանի մեռել է զար-
ձել . ի՞նչ պէտք է լինի սրա վերջը ,
աղջի , սիրտս արողվում . ճմլում է ,
ամեն օր վատ վատ կլուզներ եմ տե-
նում : Երկ վերջը Հեղինէն պատ-
կում է ինք . փետուցուն այն անպի-
տան Մաղիկեանն էր : Երազի մէջ
պատկը լու՛ չէ :

— Մեղաւորը զուք էք , պատաս-
խանեց կրիստաւոր արկիւնը . չը քե-
սօք որ Հեղինէն նրան շատ էր սի-
րում . չզգացի՞ք որ նա ստանց Մո-
ղիկեանի դժբախտ պէտք է լինէր :
Զարմանալի մարդիկ էք . հեռու աե-
ղեր պէտք է տաներ . ձեզ ինչ , քա-
նի որ Հեղինէն համաճայն էր գնալ
այդ հեռու անդերը . ես որ մօտիկ
եմ , ձեզ մօտ եմ , չեմ տեսնում ,
զլուխս իր գրտովի է . շատ երջանիկ
եմ . . . ինձ էլ իմ սիրածին չը տիք .
ձիւ հաւանած մարդին տուրք . հիմա
ոչ ձեր տունն է լիմ տուրը եւ ոչ իմ
տունն է իմը :

— Գուճախ մի խօսի ազգիկա .
մենք քու դիմաց շատ մեղաւոր ենք .
բայց ինչ անես . ամբողջ աշխարհն
այդպէս է . ես էլ այդպէս եմ ամուս-
նացել , իմ մայրս էլ , մեծ մայրս էլ .
— Է՛հ , եթէ աշխարհը այդպէս է ,
ուրեմն քաշեցէք . փրկանակ ձեր աղ-

ճիկները երջանկութիւնով ուրախա-
նալու , սպացէք ու ողբացէք նրանց
դժբախտութեան վրայ : Ես դիմացայ
լիմ բնուորութիւնս ուրիշ է . բայց
ստանեմ Հեղինէն կը զիմանայ .
եւ չեմ հաւատում , նա կամ կը մեռ-
նի կամ թէ իր սասածը կը կատա-
րի . եւ ես ուրախ կը լինեմ որ կա-
տարի .

— Ինչ ես գլխիցդ գուրս տալիս ,
աղջի . ինչպէս թէ իր սասածը կը կա-
տարի . ուրեմն կը գնայ Մաղիկեանի
մօտ :

— Չեմ կարող սակ որ իր սասածը
կամ ուզածը անպատճառ այդ լինի .
բայց սեսնում եմ որ մտքումը մի ու-
րուշում տուել է . . .

— Վախցնում ես ինձ , յուսահատ-
ված բնորոշեց մայրը . հապա ի՞նչ
անեմք . դու ի՞նչ խորհուրդ ես տա-
լիս :

— Ի՞նչ կամբով Հեղինէն այգակ
թողնելը : ատ վտանգաւոր է . չեմ
սեսնում որ նա զգեւելով է ապրու-
մը ուրիշ տեղ պէտք է տանել , նոր
մարդկանց , նոր շրջանի մէջ պէտք է
դնել Հեղինէնն :

— Ո՞ր տանեմք . ո՞րը դրկենք .
հայրը կը համաճայնի :

— Կը համաճայնի . ի՞նչ պէտք է
անի . դու կարող ես նրան համոզել .
վտանգները կը մտանանչան . հայրը
Հեղինէնին շատ է սիրում . Լաւ մաս-
ձիր . շտապիր . յետոյ ուշ կը լինի
եւ զլիտի վայ կը քաս :

(Շարունակելի)

Օրմանեան կեզմ հրաժարականի մը երեւոյթին տակ՝ Սուրբանին զէմ ցոյց մը ընել ձեւացուց . միամիտ հոգիները միայն որոնց դատապարտութիւնն է միշտ , չարաշար խարուիլ առանց երբէք անցեալ զէպրեւրէ խրատութեամբ : լիբի կաշիով այդ պուխարացիին յաւերմականօրէն համանման կապկուսիւնները կուլ պիտի տան : Քիչոյ Օրմանեան ա' չպիտի կրնայ ըսել թէ իր ճիգութիւնը սուղովուսները , մաքրագլխան մեքենայութիւնները եւ գրամաշարքութեան անխոստովանելի միջոցները այլեւս պաղանիք մըն են հայտարարութեան մասին : Երկար կեանք կը մալթիենք իրեն , որպէս զի կարենայ ողջ մնալ մինչեւ այն օրը ուր իր ահար : անպարագիծ սրովայնը պիտի ցնցուի եւ ուրկէ իր արեան հետ պարս պիտի պոթկան իր միջերուած մոզքերն եւ սքողուած ոճիւնները բուլ :

ԲԱՄԱՆՈՒՄ ԻՐ ԽՆՈՂՆԵՐԻՆ

Սիրելի ծնողներ , ներկայացած բարեպատեհ անթից օգտաւերով , ուղղում եմ ձեզ այս մի բանի սուղերը ե յուսով եմ որ ժամանակին ձեզ կը հասնի : Ապրիլ 2ի զէպրը , որում ես բաժին ունեցայ , անշուշտ ձեզ վրայ ազդեց եւ մեծ վիշտ պատճառեց ձեզ :

Բայց դուք ձեր յանգ լիմանութիւններով ինձ չէք ճնշի , որովհետեւ այդ գործը կատարել մղեցին ինձ ռուս կեանքի պայմանները , որոնք միշտ անզօրեմ անողորմ են : Այդ պայմանները ստիպեցին ինձ արիւն թափել եւ ձեր ծերութեան օրերում ձեր միակ որդու կորստեան վիշտը պատճառել : Վիշտ , որին դուք արժանի չէիք :

Այժմ , երբ ես արդէն կատարել եմ իմ քաղաքացիական պարտականութիւնս , որչափ երջանիկ պէտք է զգայի ինձ , եթէ ինձ չը ճնշէր ձեզ մեծ վշտիւ : Բութոյական տանջանքների մատնելու միջոց :

Այնուամենայնիւ թէ կուզ լիմ խնդրեալ տանջի ինձ ձեզ վիշտ պատճառած լինելով ու միջոցնէ հիզուս պայծառութեամբ որ արդիւնք է քաղաքացիական պարտքէս կատարելուն , ես իմ արած գործի համար չեմ զղջում :

Ինձ չի յարմարում ձեզ ապացուցել միտպետութեան կարեւոր ներկայացուցիչներին հետ իրենց խորտակիչ գործերի համար մղած պայքարի կարեւորութիւնը : Եւ ես չը պիտի ջանամ ձեզ ըմբռնել տալու որ այս կուսի մէջ զոհեր պէտք են եւ այդ զոհերը անխուսափելի են :

Ռուս իրական կեանքի անընկալ պայմանները ոչ միայն քաղաքացիներին հրամայում են իրենց ամբողջ նիւթականը զոհել ալլ եւ այդ պայմանները խլում են միակ զաւակներին :

Ես իմ կեանքը զոհ եմ տալիս ժողովրդի մեծ դատին աշխատաւորներին եւ բոլոր ճնշվածների վիճակը բարելաւելու համար : Եւ ես դրանում պէտք է գտնեմ զէպրի ձեզ ունեցած խոստովանարգարացումը , որով ձեր զէմ յանցանոր եմ , սիրելի ծնողներ : Ի՞նչու եմ գործողութեանը այս տեսակ բացատրութիւն տալով մի քիչ թեթեւանայ ձեր ծնողական այնքան օրինասիր վիշտը :

Իրրեւ եղբակացութիւն մի ինչ գիր ունեմ ձեզ ուղղելիք , որի իրազորման շատ դժուար լինելը ես էլ գիտեմ , ինչ որ էլ պատահի ձեր որդուն , եղէք նրա նման խաղաղ եւ անդրգուսիյի : Թեթեւ ձեր հոգու այդ տեսակ կացութիւնը իմ բանտի հաստ պատերից ներս թափանցելով կարուացովի եւ իմ սրտի մէջ , եւ ձեզ համար ունեցած իմ խոփութիւնները կը մեղմացնի :

Պետերբուրգ 8 ապրիլ 1902 (Ա' Երօպէէն թիւ 39)

ԱԶԴԵՐ

Ազգային երկսեռ վարժարանաց վերամուտը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Սեպտեմբեր 2 , երկուշաբթի օրը :

Ուստի ծնողք եւ պաշտպանք կը հրաւիրուին Օգոստոս 26 , երկուշաբթի օրէն սկսեալ ամեն առաւօտ , ժամը 8էն մինչ 5 ներկայանալ ի թաղապետարան : ստանալու համար իրենց զաւակաց մտից արտօնագիրը : Հո արարձարիւն Ազգ. երկ-եռ վարժարանաց վարժարանի 24 օգոստոս 1102 վառնա

Եւրոպական լիգաներու եւ գաւազակի մասնաւոր դասեր կուտայ իր ուսումը Եւրոպա ստացած եւ նորերս Ձուրիցերիայէն վերադարձած Լիսա Աւի խաւեանց

Իշանագի , ջուրթակի եւ երգի դասեր կուտայ Զարան Ա. իրիսանեանց

Պայքանեակ փողոց թիւ 8 , վառնա :

Բ՝ Ց ՆԱՄԱՆՊ. Ս. ԳՈՌԱՅՐԻՆ

Մեծ...

Պարոն . որչափ որ դուք հետաքրքիր նիւթեր մատակարարէք «Նարթումիւն» , մենք չենք կարող ձեզ պաշտպան հանդիսանալ ձեր առաջարկած միջոցներով . եթէ դուք արգար էք եւ արժանի ձեր պաշտօնին , ձեր միջառաջարկով

անշուշտ կը գտնվին մարդիկ , որոնք պաշտպան կը հանդիսանան ձեր դատին : Ես զարմանում եմ թէ դուք ինչպէս էք չանդգնում այդ տեսակ ազատ միջոցներ առաջարկել ինձ եւ իր շնորհին : Միթէ դեռ չէ՞ք համոզված որ «Նարթումիւն» մէջ գրելը , կամ մի քանի բաժանարգ գտնելը չեն կարող մեզ շլացնել եւ պատճառ դառնալ մեզ համար մոլոր գործի մէջ պաշտպանի դերը ստանձնելու :

ՅՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Համակրանքի եւ քաջալերութեան շեղում արատայալութիւնը զոր թատերասէր հասարակութիւնը ցոյց տուաւ հինգշաբթի գիշերուան նպատի ներկայացմանս առթիւ , այնքան հաճելի անակնկալ մը եղաւ ինձ համար որ յուզուած սրտիս լովանգակ խանդովը կուգամ շնորհակալեացս հաւատարմութեամբ ձեր բարեկամներուս եւ համակրողներուս :

Վ. Պապանան Դերասան Վեսեռո Հայ դեր . խմբին

ՍԵՐ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ

Հինգշաբթի գիշեր Պապանանի նպատար տեղի ունեցաւ հայկական յուրբ արահի մը առջեւ : Աշխատաւոր էր լուսաշող ու զոզտր երեւոյթ մը տալ այն վիժիտարի մտանին , որ «Վեսեռո» ներկայացումներուն հանդիսարահն է իր բոլոր զարմանալի հակասութեամբ մը : Մուկերը իրենց հեռուոր թագաւորներուն մէջ քիթի պիտի ինչ գժգոհ շարժումներ կը ընեն արգեօք այն գիշերներն ուր «Վէտեռ» իրենց այդ մոլոր կրկէսէն ներս կը մտնայ արգելելով հանդիսա համարձակ վազքերին :

Պատժերին Հովարտի համար միեւնոյն գիտողութիւնը կարելի է ընել ինչ որ «Նարթումիւն» թիթապանակի համար : Տիւմայի սափակ , ուսուցիկ , պայմանագրական տաւաններէն մէկը , յուզիչ տեսարաններու յաւէտ կամ նուազ հաճելի յաշորդութեամբ մը : Խաղը , սակայն , հակառակ շատ խնամով պատրաստուած ըլլալուն , հանգարտ , գրեթէ ստոն անցուց : Տիկին Յակոբեան մոռացման եւ տկարութեան դժպտուն զօրկեաններ ունեցաւ , իր գերեզմանէն զտրվունով զարմացման , ապշու թեան , զարհուրանքի եւ ուրախութեան

յուզումները շարտայալտեց հարկաւոր ուժգնութեամբ : Տիկինը սպասուով պէս բնազդով թեթեւագրութեամբ կը գործէ բեմին վարայի աչքերը արուեստին խորութիւնը , նրբութիւնը եւ կեճիւնները շին շափած զննած տակաւին : Անպատճառ բեմը տեսած է՝ չուն ելած առեւնը միայն :

Պապանան մտադրաղ էր , ճակատը միմիկ մտածումներու տակ ճնշուած կարծես : Խաղին անձկութեանէն զատ թագուն անդուհուստեան մը ստուերը կը նշուէր աչքերուն մէջ : Դերասան մը , որպէս իր կապտէ հմայէ սրահ մը , լակ իր դերը ապրելու է՝ իր բուն կեանքին ամբողջական մոռացմամբ :

Միւս դերասանները իրենց երկրորդական դերերուն մէջ բաւակն յաջող էին :

Մէկ խօսքով , հինգշաբթի գիշերուան երկկոյթը չի կրնար բնութիւն թե խանդավառ ու յաջող անցաւ :

Անկարելի է երկու բառ ըսել հոս Պ. Պէնլեանի մասին , թէ եւ իր դերը շատ երկրորդական եղած ըլլար : Սրահը կուշտ մը խնդացուց :

Ձաւեշտական դերերու մէջ Պենլեան սքանչելի յարմարութիւն մը ցոյց կուտայ . ե՛նչոյն իսկ այս պատճառաւ՝ Պուրկարիոյ էն ժողովրդական ու էն փնտառուած դերասանն է՝ մանաւանդ օտարներէն : Արեւելեան , մասնաւորապէս տաճկական բարքերու ամբողջ կատակերգականութիւնը ըմբռնած եւ ուսումնասիրած է : Գիտակից ու խղճամիտ դերասան մըն է :

Յաւով կիմանանք սակայն թէ «Վէտեռ» թատերախումբը ներքին անհամաձայնութիւններու հետեւաւօք , երկու մասի բաժնուելու վրայ է : Աժերու այս անպատեհ ու ցնտալի անձատուր ապահովագէտ այդ խումբին ջնջումը պիտի վճռէ : Եթէ մտաւորաւ անզարգում գոյութենէ մը ետք , անուն , հակառակ վարկ վատակելէ ետք՝ ճիշդ թափուած ջանքերուն արդիւնքը վայելելու րոպէին ելլալ բաժնուել , տակաւ անհասկնալի , անհեթեթ թան մըն է :

Կը հրաւիրենք եւ ապահով ենք թէ ամբողջ հասարակութեան փափաքն ալ աս է՝ «Վէտեռ» անդամները՝ հաշտարար ոգիէ մը առաջնորդուած՝ կարող գրել անհամաձայնութեան անկարեւոր կէտերը եւ գործերնին շարունակել :

Ե .

